

Strategi för integration av flyktingar och asylsökande på arbetsmarknaden

Inledning

Att erbjuda snabbt tillträde till värdländernas arbetsmarknader är en del av lösningen på Europas flyktingkris. Denna rapport för fram befintlig forskning om flyktingars integration på arbetsmarknaden (personer som har officiellt erkänd status för att få internationellt skydd) och asylsökande (personer som har ansökt om internationellt skydd och avvaktar beslut).

Syftet med studien är att

- uppdatera informationen om lagstiftning och praktisk tillämpning under det första halvåret av 2016
- undersöka integrationen på arbetsmarknaden mot bakgrund av mottagandet och stödet av asylsökande och flyktingar
- undersöka den roll som arbetsmarknadens parter spelar inom området.

Studien baseras i stor utsträckning på belägg som samlats in via ett frågeformulär till Eurofound's nätverk av europeiska företrädare i de 28 medlemsstaterna och Norge. Svaren ger en ögonblicksbild av den aktuella utvecklingen.

Sammanhang

Den plötsliga och massiva tillströmningen av asylsökande under 2015 ledde till humanitära utmaningar i synnerhet för länderna i frontlinjen, Grekland och Italien, dit de skyddssökande först anlände. Men de mer långsiktiga frågorna om hur de nyanlända skulle integreras på ett bra sätt hamnade snabbt i förgrunden och ledde till ett ökat intresse för åtgärder för social inkludering. Eftersom social inkludering är så nära kopplat till marknadsintegration så har frågan om hur man bäst säkerställer snabb tillgång till och integration på arbetsmarknaderna blivit en viktig fråga på dagordningen för många av EU:s medlemsländer. Detta är inte överraskande eftersom integration på arbetsmarknaden inte bara underlättar social inkludering, utan även är ett rationellt svar ur ekonomisk synvinkel, i synnerhet om integrationen sker på ett effektivt sätt.

Resultat

I många länder har den genomsnittliga tid som asylprocessen tar förlängts (på vissa håll avsevärt). Trots det har olika åtgärder införts för att mildra effekterna av den utdragna beslutsprocessen. I vissa fall har processen påskyndats för vissa grupper av asylsökande.

Fördröjningar av asylprocessen kan få långtgående konsekvenser eftersom det lagliga tillträdet till arbetsmarknaden vanligtvis är kopplat till internationell skyddsstatus, vilket innebär att den enbart är öppen för flyktingar. På grund av det plötsliga och höga inflödet av asylsökande har dock tillträdet till arbetsmarknaden underlättats för denna andra grupp.

De medlemsstater som generellt har påverkats mest av flyktingkrisen har i allmänhet antagit denna strategi. Men de står ändå inför ett antal utmaningar i samband med krisen.

Levnadsförhållandena på mottagningscentrumen lämpar sig ofta inte för att förbereda de boende för att komma in på arbetsmarknaden. Det rapporteras om överbeläggning och dåliga förhållanden, liksom om brist på boenden. Tillgången till externa tjänster är ett problem och det är svårt att koordinera dessa.

- Även om den geografiska spridningen av asylsökande och flyktingar är planerad kan man i de flesta fall inte ta med närheten till jobb i beräkningen – detta på grund av bostadsbristen.
- Finansieringen av arbetsförmedlingstjänster för asylsökande är ofta mindre etablerad än den för flyktingar. Tillgängligheten och reglerna för deltagande är inte lika tydligt formulerade.
- Socialförsäkringsrättigheter för arbetande asylsökande varierar mellan länderna och ibland är reglerna mindre förmånliga än för andra invandrargrupper, inklusive flyktingar.
- För asylsökande är möjligheterna till verksamhet som egenföretagare mycket begränsade, främst på grund av osäkerheten kring deras status.

- Arbetsgivarna ges endast sporadiskt incitament att anställa asylsökande: det verktyg som lönesubventioner utgör används inte alls.
- Även om asylsökande barn i skolåldern har rätt att genomgå den obligatoriska utbildningen i alla medlemsstater, garanteras inte alltid de särskilda arrangemangen för dessa barn. En del länder rapporterar att skolorna är dåligt förberedda för att ta emot barnen.

I många länder beviljas nu tillfällig asyl till följd av krisen. Att endast beviljas tillfällig asyl kan försvaga flyktingarnas ställning på arbetsmarknaden eftersom det kan avhålla arbetsgivarna från att anställa dem, erbjuda långsiktiga kontrakt eller investera i deras utbildning.

Flera länder har nyligen reducerat vissa icke-arbetsrelaterade sociala tjänster och bidrag för flyktingar eller asylsökande eller båda grupperna. Även om det skulle kunna öka gruppernas motivation att arbeta, skulle det även kunna hämma integrationen på arbetsmarknaden ytterligare eftersom det påverkar deras levnadsvillkor. Restriktioner när det gäller familjeåterförening kan ha en liknande effekt och ytterligare försena den sociala integrationen (liksom integrationen på arbetsmarknaden).

I flera länder är de åtgärder som ska underlätta flyktingarnas möjligheter till egenföretagande antingen allmänna initiativ eller riktade till invandrare i allmänhet och tar därför inte hänsyn till flyktingars specifika behov. Privata aktörer (förmedlingar och bemanningsföretag) är i mycket liten grad involverade i att tillhandahålla arbetsförmedlingstjänster åt flyktingar och asylsökande.

Arbetsmarknadens parter spelar en aktiv roll i merparten av de största mottagarländerna. De fokuserar på viktiga frågor som utbildning och lärlingsutbildningar för att påskynda tillträdet till arbetsmarknaden samt rekryteringen av flyktingar.

I gemensamma uttalanden från arbetsmarknadens parter betonas ofta att man önskar en varaktig och snabb integration av flyktingar och asylsökande på arbetsmarknaden. Fackföreningarna lägger ofta vikt vid en hållbar integration för att säkerställa att flyktingar och asylsökande kan bo och arbeta i ett land på lång sikt. Arbetsgivarna å sin sida fokuserar på snabb integration för att förbättra sin konkurrenskraft genom effektiv användning av de nya arbetskraftsresurserna.

Slutsatser

- Sysselsättningsaspekterna är viktiga när man beslutar om den geografiska fördelningen av flyktingar och asylsökande i ett land. Men när det råder bostadsbrist går det ofta inte att i tillräcklig utsträckning beakta integrationen på arbetsmarknaden. Därför bör man ta hänsyn till tillgången på arbetstillfällen när man utreder nya boendemöjligheter.
- Mer uppmärksamhet borde ägnas åt att erbjuda tillgång till sociala tjänster (till exempel särskild utbildning för asylsökandes barn, andra stödtjänster för familjer, fullgod hälso- och sjukvård). I de fall då tjänsterna levereras externt behövs även en bättre koordinering av leverantörerna på mottagningscentrumen.
- Arbetsförmedlingstjänsterna under asylprocessen bör utökas för att erbjuda de asylsökande en bättre förberedelse för att integreras på arbetsmarknaden.
- De vanliga aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärderna är i allmänhet otillräckliga. Det krävs speciella åtgärder riktade till flyktingar och asylsökande (till exempel språkutbildning, utbildning på arbetsplatsen och mentorskap från tidigare invandrare). Åtgärderna bör även fokusera på den outnyttjade potentialen för egenföretagande.
- Det finns ett behov av att hitta den rätta balansen mellan snabb och hållbar integration. Integrationsplanerna bör vara realistiska: lågkvalificerade arbeten kan komma först (för att ge inledande arbetslivserfarenhet), men karriärvägar bör erbjudas för en mer hållbar integration.
- Man bör utforska potentialen i att anlita privata arbetskraftsförmedlare eller bemanningsföretag för att erbjuda arbetsförmedlingstjänster (eventuellt i samarbete med de offentliga arbetsförmedlingarna).
- I flera länder inser man inte i tillräckligt hög grad vilken betydelse arbetsmarknadens parter har för integrationen på arbetsmarknaden. Dels kan deras praktiska erfarenhet komma till användning, och dels kan en bättre koordination med dem som aktörer (tillsammans med andra relevanta intressenter) leda till att integrationsprocessen genomförs mer effektivt.
- Plattformarna på EU-nivå kan visa sig vara användbara verktyg – inte bara för att utbyta erfarenheter om lovande åtgärder utan även för att övervaka och utvärdera de befintliga initiativen (enligt förslaget i den handlingsplan för integration av tredjelandsmedborgare som antogs 2016).

Mer information

Rapporten *Approaches to the labour market integration of refugees and asylum seekers* kan hämtas från www.eurofound.europa.eu/publications

För mer information, kontakta forskningsledare Klára Fóti på kfo@eurofound.europa.eu.